

ПРАВОВИЙ СТАТУС КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

к.ю.н., доцент кафедри
конституційного права України
Є. Ткаченко

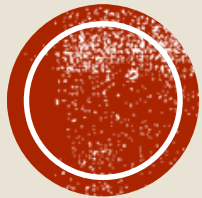
к. ю.н., доцент кафедри
конституційного права України
Л. Летнянчин

1. ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ
І ЙОГО СТРУКТУРА

2. ФУНКЦІЇ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ
УКРАЇНИ. ЮРИСДИКЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

3. СТАТУС СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

4. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОВОГО
ПРОЦЕСУ

5. АКТИ ТА ЮРИДИЧНІ ПОЗИЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ
УКРАЇНИ

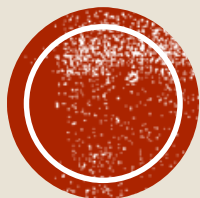
6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ПЛАН

Правовий статус, функції та повноваження, порядок формування КСУ визначається:

- Конституцією України (розділ XII)
- Законом України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 р.
- Постановою КСУ Регламент КСУ від 22 лютого 2018 року

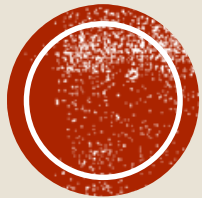

1. ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ І ЙОГО СТРУКТУРА

СКЛАД ТА ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ КСУ:

Конституційний Суд України складається з 18 суддів, з яких по 6 суддів призначають до складу Суду:

- Президент України,
- Верховна Рада України
- З'їзд суддів України.

Відбір кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України здійснюється на конкурсних засадах.

1. ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ І ЙОГО СТРУКТУРА

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ СУДДІВ НА КОНКУРСНИХ ЗАСАДАХ

Так, відбір кандидатур на посаду судді КСУ на конкурсних засадах щодо осіб, яких призначає Президент України, здійснює конкурсна комісія, яку створює Президент України.

Підготовку питання щодо розгляду на конкурсних засадах кандидатур на посаду судді у ВРУ здійснює комітет, до предмета відання якого належать питання правового статусу Конституційного Суду України (на теперішній час, це Комітет з питань правової політики та правосуддя), у порядку, визначеному Регламентом Верховної Ради України.

Підготовку питання щодо розгляду на конкурсних засадах кандидатур на посаду судді КСУ з'їздом суддів України здійснює Рада суддів України.

Про початок конкурсу для відбору кандидатур на посаду судді КСУ оголошується на офіційному веб-сайті відповідно ПУ, ВРУ, Ради суддів України не пізніше ніж за три місяці до дня закінчення строку повноважень чи досягнення граничного віку перебування на посаді судді КСУ або не пізніше одного місяця з дня виникнення вакансії на посаду судді КСУ у зв'язку з достроковим припиненням його повноважень.

Конкурсна комісія, Комітет, Рада суддів України упродовж одного місяця з дня оголошення про початок конкурсу в межах загального строку проведення конкурсу приймає заяви від осіб, які виявили намір обійняти посаду судді і відповідають встановленим Конституцією України вимогам.

За результатами вивчення документів та відомостей, наданих кандидатами, та співбесіди з ними конкурсна комісія, Комітет, Рада суддів України ухвалює рекомендацію щодо кожного кандидата.

Конкурсна комісія, Рада суддів України складають списки кандидатів, рекомендованих на посаду судді КСУ, на підставі яких суб'єкти призначення приймають відповідні рішення. Такі списки мають містити кількість кандидатур, яка щонайменше втричі перевищує кількість вакансій.

Загальний строк проведення конкурсу для відбору кандидатур на посаду судді становить два місяці.

ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ СУДДІВ КСУ ПАРЛАМЕНТОМ УКРАЇНИ

- Верховна Рада України призначає суддів КСУ відкритим голосуванням більшістю голосів народних депутатів від її конституційного складу. Депутатська фракція (депутатська група) може запропонувати по одному кандидату на кожну вакантну посаду судді КСУ. Крім того право подання такої пропозиції може реалізувати також група позафракційних народних депутатів у кількості, не меншій за кількісний склад найменшої депутатської групи.
- Відбір на посади судді КСУ здійснюється ВРУ відкритим рейтинговим голосуванням по кожному кандидату окремо. Парламент призначає суддів списком, визначеним за підсумками рейтингового голосування, відповідно до кількості вакантних посад відкритим голосуванням більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу ВРУ.
- У разі якщо вакантною є одна посада судді КСУ, Верховна Рада призначає, відкритим голосуванням більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу ВРУ, на посаду того кандидата, який за підсумками рейтингового голосування отримав найбільшу кількість голосів народних депутатів. Рішення про призначення на посади суддів КСУ оформлюється постановою.

1. Порядок формування Конституційного Суду України і його структура

ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ СУДДІВ З'ЇЗДОМ СУДДІВ

- Порядок призначення суддів КСУ з'їздом суддів України врегульований ст. 15 Закону. За результатами конкурсного відбору з'їзд відкритим голосуванням більшістю голосів присутніх делегатів включає кандидатури на посаду судді КСУ до бюлетеня для таємного голосування. Призначеним на посаду судді КСУ вважається той кандидат, який у результаті таємного голосування одержав більшість голосів від числа обраних делегатів з'їзду. Якщо за результатами голосування суддя КСУ не призначений, проводиться повторне голосування щодо двох кандидатів, які набрали більшу кількість голосів порівняно з іншими кандидатами. З'їзд призначає особу на посаду судді КСУ не пізніше трьох місяців із дня припинення повноважень або звільнення з посади судді КСУ, якого призначив з'їзд.
- За результатами голосування головою і секретарем з'їзду підписуються рішення з'їзду суддів України про призначення суддів КСУ.

1. Порядок формування
Конституційного Суду України
і його структура

ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ СУДДІВ ПРЕЗИДЕНТОМ УКРАЇНИ

- Президент України призначає суддів КСУ, видаючи відповідний указ за результатами конкурсного відбору.
- Глава держави призначає особу на посаду судді Конституційного Суду не пізніше трьох місяців із дня припинення повноважень або звільнення з посади судді КСУ, якого призначив Президент України.

1. Порядок формування
Конституційного Суду України
і його структура

ВИМОГИ ДО СУДДІ КСУ ТА СТРОК ЙОГО ПОВНОВАЖЕНЬ

- Суддею КСУ може бути громадянин України, який володіє державною мовою, на день призначення досяг сорока років, має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ятнадцять років, високі моральні якості та є правником із визнаним рівнем компетентності.
- Граничний вік перебування на посаді судді КСУ становить 70 років.
- Суддя КСУ призначається на дев'ять років без права бути призначеним повторно.
- Суддя КСУ набуває повноважень з дня складення ним присяги на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду України.

1. Порядок формування
Конституційного Суду України
і його структура

Голова КСУ. На спеціальному пленарному засіданні Конституційний Суд обирає зі свого складу Голову шляхом таємного голосування лише на один трирічний строк. За пропозицією Голови Суду його заступника обирають також лише на один трирічний строк таємним голосуванням шляхом подання бюлетенів.

СТРУКТУРА

КСУ

Велика палата (усі 18 суддів),

Сенати два (по дев'ять суддів у кожному)

Колегії шість (по три судді у кожній)

Секретаріат КСУ. Здійснює організаційне, аналітичне, юридичне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Суду. Його очолює керівник Секретаріату, якого Суд призначає на посаду та звільняє з посади за поданням Голови Суду.

1. ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ І ЙОГО СТРУКТУРА

СТРУКТУРА КСУ

Колегія діє у складі трьох суддів Конституційного Суду. До повноважень колегії належить вирішення питань щодо відкриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням, конституційним зверненням, конституційною скаргою.

Сенат діє у складі дев'яти суддів Конституційного Суду. Сенат розглядає питання щодо відповідності Конституції України (конституційності) законів України за конституційними скаргами, а також інші питання. Хоча й не виключається відмова сенату від розгляду такої справи на розсуд Великої палати.

Велика палата. Усі інші питання, що належать до юрисдикції Конституційного Суду України, включаючи вирішення процедурних питань, які виникають під час конституційного провадження, вирішуються Великою палатою у складі всіх суддів Конституційного Суду.

1. ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ І ЙОГО СТРУКТУРА

У науковій літературі виділяють такі функції КСУ:

- 1) контрольна, тобто пов'язана зі здійсненням конституційного контролю;
- 2) інтерпретаційна – пов'язана зі здійсненням офіційного тлумачення Конституції України;
- 3) правозахисна – пов'язана зі здійсненням захисту прав людини;
- 4) арбітражна – пов'язана з вирішенням спору щодо розмежування повноважень органів державної влади (Див. Конституційне право України : підручник / [Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін.]; за заг. ред. Т. М. Слінько. – Харків : Право, 2020. – 592 с.)

2. ФУНКЦІЇ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ.
ЮРИСДИКЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

ПОВНОВАЖЕННЯ КСУ

Повноваження КСУ визначені Конституцією України (статті 150,151, 1511, 159, п. 28 ч. 1 ст. 85, ч. 6 ст. 111 та ст. 7 Закону «Про Конституційний Суд України»). Це, зокрема:

- перевірка на відповідність Конституції (конституційність) законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим (конституційний контроль). Право звернення із вказаного питання до Конституційного Суду мають: Президент України, щонайменше 45 народних депутатів України, Верховний Суд, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Верховна Рада Автономної Республіки Крим;
- офіційне тлумачення Конституції України. Мета такого тлумачення полягає в необхідності однозначного розуміння і застосування Конституції. Тлумачення Конституційного Суду України є офіційним і обов'язковим для всіх суб'єктів правовідносин. Право звернення із вказаного питання до Конституційного Суду мають: Президент України, щонайменше 45 народних депутатів України, Верховний Суд, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Верховна Рада Автономної Республіки Крим;
- перевірка на відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість. Звертатись із поданням до Конституційного Суду має право Президент України, щонайменше сорок п'ять народних депутатів України або Кабінет Міністрів України. Конституційний Суд виносить рішення з цього питання у вигляді висновку;

2. Функції та повноваження
Конституційного Суду України.
Юрисдикція Конституційного
Суду України

ПОВНОВАЖЕННЯ КСУ

- перевірка додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту, за зверненням Верховної Ради України;
- перевірка відповідності законопроектів про внесення змін до Конституції України статтям 157, 158 Конституції України за зверненням Верховної Ради України;
- встановлення фактів порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції і законів України за зверненням Верховної Ради України при вирішенні питання дострокового припинення повноважень представницького органу автономії;
- надання згідно зі ст. 151 Конституції України висновків про відповідність Конституції України (конституційність) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою. Звертатись із поданням до Конституційного Суду має право Президент України або щонайменше сорок п'ять народних депутатів України;
- вирішення питання про відповідність Конституції України (конституційність) закону України за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України (ст. 151 Конституції);
- вирішення питань про відповідність Конституції України та законам України нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим за зверненням Президента України згідно з ч. 2 ст. 137 Конституції України.

2. Функції та повноваження Конституційного Суду України. Юрисдикція Конституційного Суду України

Юрисдикція КСУ

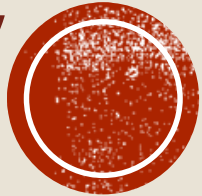
До юрисдикції КСУ належать питання конституційного характеру, зокрема, вирішення питання конституційності: 1) законів та інших правових актів Верховної Ради України; 2) актів Президента України; 3) актів Кабінету Міністрів України; 4) правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим; 5) чинних міжнародних договорів України; 6) міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість та ін.

Водночас юрисдикція КСУ не поширюється на питання законності актів органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим (за винятком випадків, передбачених п. 28 ст. 85 Конституції України, – за зверненням Верховної Ради України в разі виникнення питання про дострокове припинення повноважень Верховної Ради АРК) та органів місцевого самоврядування, а також інші питання, віднесені до компетенції судів загальної юрисдикції, зокрема адміністративних.

2. ФУНКЦІЇ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ. ЮРИСДИКЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Юрисдикція КСУ

КСУ перевіряє на предмет відповідності Конституції України юридичного змісту (матеріальний конституційний контроль) та дотримання конституційної процедури розгляду, ухвалення та набрання чинності правових актів (процесуальний конституційний контроль), Верховної Ради України і Президента України, до яких віднесені як нормативно-правові, так і індивідуально-правові акти.

2. ФУНКЦІЇ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ.
ЮРИСДИКЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

ЮРИДИЧНІ ПОЗИЦІЇ КСУ ЩОДО ЮРИСДИКЦІЇ СУДУ

КСУ уповноважений розглядати на відповідність Конституції України як нормативні акти, так і акти індивідуального характеру. У Рішенні № 7-рп від 27.03.2002 року (справа щодо актів про обрання/призначення суддів на посади та про звільнення їх з посад) він вказав: «до повноважень Конституційного Суду України належить, зокрема, вирішення питань щодо відповідності Конституції України (конституційності) правових актів Верховної Ради України та Президента України, до яких віднесені як нормативно-правові, так індивідуально-правові акти; акти Верховної Ради України та Президента України про обрання/призначення суддів на посади та про звільнення їх з посад розглядаються Конституційним Судом України за зверненнями суб'єктів права на конституційне подання щодо перевірки відповідності Конституції України (конституційності) цих правових актів за їх юридичним змістом та встановленій Конституцією України процедурі їх розгляду, ухвалення чи набрання ними чинності (наявність конституційних повноважень, конституційність підстав призначення/обрання на посаду, звільнення з посади тощо)».

2. Функції та повноваження
Конституційного Суду України.
Юрисдикція Конституційного
Суду України

ЮРИДИЧНІ ПОЗИЦІЇ КСУ ЩОДО ЮРИСДИКЦІЇ СУДУ

Конституційний Суд України уникає розгляду питань, які носять політичний або суперечливий характер та здатні спричинити конфронтацію між різними гілками влади.

У Рішенні № 1–рп/98 від 26 лютого 1998 року (справа про вибори народних депутатів України) Конституційним Судом України сформульовано юридичну позицію, згідно з якою «позбавлення списків кандидатів у депутати від політичних партій, виборчих блоків партій, що отримали менше чотирьох відсотків голосів виборців, права на участь у розподілі депутатських мандатів, є питанням політичної доцільності, і воно має вирішуватися Верховною Радою України» (абзац третій пункту п'ятого мотивувальної частини).

КСУ неодноразово вказував, що ВРУ може приймати рішення політичного характеру для висловлення своєї позиції та оцінки тих чи інших подій, фактів, обставин; до юрисдикції КСУ належить вирішення питань, які мають юридичний (а не політичний) характер (Ухвала КСУ від 12 січня 2005 року № 2-у/2005, Ухвала Великої палати КСУ від 7 березня 2019 року № 8-у/2019; Ухвала Великої палати КСУ від 10 грудня 2019 року № 12-уп/2019).

2. Функції та повноваження
Конституційного Суду України.
Юрисдикція Конституційного
Суду України

Правовий статус судді включає такі елементи:

- його права та обов'язки,
- підстави припинення діяльності
- принципи та гарантії суддівської діяльності, які визначають його взаємовідносини із суспільством та інститутами влади (недоторканність, незалежність, рівність прав та обов'язків суддів тощо).

3. СТАТУС СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

ПРАВА СУДДІ КСУ

- 1) здійснювати попередню підготовку питань для їх розгляду в суді; 2) брати участь у розгляді справ; 3) витребувати від Верховної Ради України, Президента України, Прем'єр-міністра України, Генерального прокурора, суддів, органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, посадових осіб, підприємств, установ, організацій усіх форм власності, політичних партій та інших об'єднань громадян, окремих громадян необхідні документи, матеріали та іншу інформацію з питань, що готуються до розгляду; 4) публічно висловлювати свою думку з питань, що стосуються прийнятих у Суді рішень; 5) після підписання рішення чи висновку Суду може висловлювати свою окрему думку (викладається у письмовій формі й додається до рішення, висновку чи ухвали Суду; підлягає оприлюдненню); 6) вирішального голосу при прийнятті рішення чи висновку КСУ; 7) залучати спеціалістів для консультацій, дослідження документів; 8) вносити на розгляд Сенату, Великої палати пропозиції щодо призначення експертизи у справі, та ін.

3. Статус судді

Конституційного Суду України

ОБОВ'ЯЗКИ СУДДІ КСУ

- 1) добросовісно виконувати свої повноваження при розгляді справ;
- 2) брати участь у засіданнях КСУ та у голосуванні при розгляді справ;
- 3) не висловлювати свою думку з питань, що стосуються провадження у КСУ до прийняття рішення або висновку;
- 4) не допускати зайняття діяльністю та не вчиняти дії, які не сумісні з посадою судді КСУ

3. Статус судді
Конституційного Суду України

ГАРАНТІЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА НЕДОТОРКАНОСТІ СУДДІ КСУ

У науковій літературі суддівську незалежність прийнято розглядати у двох аспектах: **зовнішня і внутрішня незалежність.**

Зовнішня незалежність суддів КСУ знаходить свій вияв у таких положеннях:

1. *Незалежність і недоторканність* суддів КСУ гарантуються Конституцією і законами України (ст. 149 Конституції України, ст. 24 Закону). Відповідно до ст. 149 Конституції України незалежність і недоторканність судді Конституційного Суду України гарантуються Конституцією і законами України.

2. *Демократичний порядок формування Конституційного Суду України.* Згідно з Конституцією України по шість суддів призначають на конкурсних засадах Президент України, Верховна Рада України та з'їзд суддів України.

При цьому призначений суддя не представляє інтереси органу, який його призначив, або установу чи організацію, в якій працював. Рішення про звільнення з посади судді ухвалює не орган, який його призначив, а безпосередньо судді КСУ (щонайменше дві третини від його конституційного складу).

ГАРАНТІЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА НЕДОТОРКАНОСТІ СУДДІ КСУ (ЗОВНІШНЯ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ)

Відповідно до ч. 3 ст. 11 Закону суддя Конституційного Суду не може суміщати свою посаду з будь-якою посадою в органі державної влади або органі місцевого самоврядування, органі професійного правничого самоврядування, зі статусом народного депутата України, депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, міської, районної у місті, сільської, селищної ради, з іншим представницьким мандатом, з адвокатською діяльністю, з підприємницькою діяльністю, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати будь-яку іншу оплачувану роботу або отримувати іншу винагороду, за винятком здійснення викладацької, наукової чи творчої діяльності та отримання винагороди за неї, а також не може входити до складу керівного органу чи наглядової ради юридичної особи, що має на меті одержання прибутку.

3) Незалежність судді забезпечується через те, що вплив на суддів у будь-який спосіб заборонений (ст. 149 Конституції України, ч. 2 ст. 24 Закону).

ГАРАНТІЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА НЕДОТОРКАНОСТІ СУДДІ КСУ (ЗОВНІШНЯ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ)

Незалежність суддів виявляється і через їх рівноправність при здійсненні правосуддя, зокрема і при розгляді справи та прийнятті рішень. Жоден із суддів, у тому числі й той, що виконує адміністративні функції, не має переваги при голосуванні. Голос Голови КСУ є рівнозначним голосам інших суддів, тобто не має права вирішального голосу.

4) Гарантією незалежності судді є і персоніфікованість прийняття рішень. Він не має права утримуватись від голосування і зобов'язаний незалежно від результатів голосування і ставлення до рішення Суду підписати його. Рішення приймаються поіменним голосуванням у формі опитування суддів. Рішення підписуються окремо суддями, які голосували за його прийняття, і суддями, які голосували проти.

5) Повноваження судді Конституційного Суду України та його конституційні права і свободи не можуть бути обмежені при введенні воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях (ч. 3 ст. 18 Закону).

6) Важливою формою забезпечення незалежності судді є виділення державою належних матеріально-фінансових ресурсів відповідно до потреб Конституційного Суду України. Складовими даної гарантії є винагорода за працю, соціальне і пенсійне забезпечення суддів.

ГАРАНТІЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА НЕДОТОРКАНОСТІ СУДДІ КСУ (ЗОВНІШНЯ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ)

7) Суддям КСУ гарантується особиста недоторканність, яка означає, що без згоди Конституційного Суду України суддю Конституційного Суду України не може бути затримано або утримувано під вартою чи арештом до винесення обвинувального вироку судом, за винятком затримання судді під час або відразу ж після вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину (ч. 3 ст. 149 Конституції України, ч. 4 ст. 24 Закону).

Подання про надання згоди на затримання, утримування під вартою чи арешт судді КСУ вносить до суду Генеральний прокурор.

Своє рішення про надання згоди на затримання, утримування під вартою чи арешт судді орган конституційної юрисдикції ухвалює на спеціальному пленарному засіданні у формі постанови.

Суддю Конституційного Суду України не може бути притягнуто до відповідальності за голосування у зв'язку з ухваленням Судом рішень та надання ним висновків, за винятком вчинення злочину або дисциплінарного проступку.

Також суддя КСУ за межами обговорення справи при її розгляді в Суді не надає жодних пояснень щодо суті справ, які перебувають у провадженні КСУ.

Крім того, держава забезпечує особисту безпеку судді Конституційного Суду України та членів його сім'ї.

ГАРАНТІЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА НЕДОТОРКАНОСТІ СУДДІ КСУ (ВНУТРІШНЯ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ)

- 1) Внутрішня суддівська незалежність означає, що суддя КСУ має висловлювати лише свою думку, а його позиція повинна бути суто правовою. Він має керуватися лише власною правосвідомістю і бути вільним від будь-яких політичних уподобань під час розгляду справи.
- 2) Одним із проявів внутрішньої суддівської незалежності є право судді КСУ на окрему думку, передбачене ст. 93 Закону.

ПІДСТАВИ ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ СУДДІ КСУ

- 1) закінчення строку його повноважень;
- 2) досягнення ним сімдесяти років;
- 3) припинення громадянства України або набуття ним громадянства іншої держави;
- 4) набрання законної сили рішенням суду про визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим, визнання недієздатним або обмежено дієздатним;
- 5) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього за вчинення ним злочину;
- 6) смерті судді Конституційного Суду України.

3. СТАТУС СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

ПІДСТАВИ ДЛЯ ЗВІЛЬНЕННЯ СУДДІ КСУ

1) неспроможність виконувати свої повноваження за станом здоров'я, що підтверджується медичним висновком, який надає медична комісія, створена центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, за зверненням Голови Суду;

2) порушення ним вимог щодо несумісності. Питання порушення суддею вимог щодо несумісності розглядається на спеціальному пленарному засіданні Суду за наявності висновку постійної комісії з питань регламенту та етики Суду;

3) вчинення ним істотного дисциплінарного проступку, грубе чи систематичне нехтування своїми обов'язками, що є несумісним зі статусом судді КСУ або виявило його невідповідність займаній посаді. Питання про звільнення судді з посади за такою підставою Суд розглядає на спеціальному пленарному засіданні за наявності висновку постійної комісії з питань регламенту та етики Суду;

4) подання ним заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням. Рішення про звільнення з посади судді Конституційний Суд ухвалює щонайменше двома третинами від його конституційного складу, що є своєрідною гарантією незалежності суддів при виконанні ними службових обов'язків.

3. СТАТУС СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Конституційне судочинство – це діяльність органу конституційної юрисдикції (КСУ) у межах його повноважень, що складається з визначених Законом стадій і спрямована на здійснення контролю за відповідністю законів та інших правових актів Конституції України, а також на офіційне тлумачення Конституції України.

Порядок здійснення конституційних проваджень у КСУ врегульовано Законом України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 р. та Регламентом КСУ від 22 лютого 2018 р.

4. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОВОГО ПРОЦЕСУ

СТАДІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА

1) **Звернення до КСУ** – початкова стадія конституційного провадження, під час якої уповноважені законом суб'єкти звертаються до КСУ з конституційним поданням, конституційним зверненням або конституційною скаргою.

Конституційне подання – письмове клопотання щодо визнання акта (його окремих положень) неконституційним або офіційного тлумачення Конституції України.

Конституційне звернення – письмове клопотання про надання висновку КСУ.

Конституційною скаргою є подане до КСУ письмове клопотання щодо перевірки на відповідність Конституції України закону України (його окремих положень), що застосований в остаточному судовому рішенні у справі суб'єкта права на конституційну скаргу;

4. Загальна характеристика
конституційного судового
процесу

СТАДІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА

2) попередня **перевірка** конституційних подань, звернень, скарг. На цій стадії зазначені документи реєструються, перевіряються Секретаріатом КСУ на відповідність вимогам статей 51, 52, 53, 54, 74, 77, 79 Закону. Конституційне подання, конституційне звернення, а також конституційна скарга у разі її відповідності за формою вимогам закону після попередньої перевірки, але не пізніше наступного робочого дня з дня реєстрації, передається судді-доповідачу;

3) **відкриття конституційного провадження**. Під час цієї стадії здійснюються вивчення відповідного подання суддею-доповідачем, і вирішення питання щодо відкриття провадження (колегією суддів) або відмови у відкритті.

Суддя-доповідач у справі вивчає звернення до КСУ у двадцятиденний строк з дня визначення його як суддею-доповідачем у справі. Протягом вказаного строку він має передати на засідання колегії проект ухвали про відкриття конституційного провадження у справі або про відмову у відкритті конституційного провадження у справі.

За результатами розгляду звернень до Суду на засіданні колегії або у випадках, передбачених законом, на засіданні відповідно Великої палати, Сенату постановляється ухвала про відкриття конституційного провадження у справі або про відмову у його відкритті;

4. Загальна характеристика конституційного судового процесу

СТАДІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА

4) **підготовка питань до розгляду** на пленарних засіданнях КСУ. Після завершення оформлення справи за пропозицією судді-доповідача у справі Голова КСУ або заступник Голови КСУ призначає її для розгляду на засіданні Сенату, Великої палати з метою вирішення питань про форму, строки конституційного провадження та інших організаційних питань.

5) **розгляд справ** на пленарному засіданні КСУ. На цій стадії на засіданні Великої палати чи Сенату заслуховуються виступ судді-доповідача, пояснення учасників конституційного провадження, показання свідків, висновок експерта, заключні виступи сторін. Законодавством передбачено дві форми розгляду справ. Відповідно до § 49 Регламенту КСУ справи, конституційне провадження щодо яких відкрито, Сенат, Велика палата розглядає у порядку письмового або усного провадження.

4. Загальна характеристика
конституційного судового
процесу

СТАДІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА

6) **прийняття рішень і дача висновків** КСУ. Під час цієї стадії рішення у справі приймається, висновок дається КСУ на закритій частині пленарного засідання КСУ поіменним голосуванням суддів Конституційного Суду, які розглядали справу.

Під час ухвалення рішення, надання висновку суддя не має права утримуватися від голосування. Рішення і висновки Суду підписують окремо судді, які голосували на їх підтримку, і судді, які голосували проти. Рішення чи висновок Суду є остаточним і не може бути оскарженим.

Суддя КСУ обов'язково підписує рішення чи висновок Суду;

7) **офіційне оприлюднення**. Оприлюднення всіх актів КСУ за результатами конституційного провадження здійснюється на офіційному веб-сайті Суду або в окремих випадках за ухвалою Суду – в Залі засідань Суду, але не пізніше наступного робочого дня після їх ухвалення. Опублікування акта Суду разом з окремою думкою Судді здійснюється у «Віснику Конституційного Суду України» та інших офіційних друкованих виданнях України.;

8) **виконання рішень і висновків** КСУ. Під час цієї стадії відбувається безпосередня реалізація рішень КСУ відповідними владними структурами. Також КСУ у разі необхідності у рішенні, висновку може встановити порядок і строки їх виконання, а також зобов'язати відповідні державні органи забезпечити контроль за виконанням рішення, додержанням висновку.

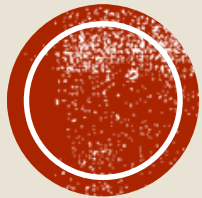
4. Загальна характеристика конституційного судового процесу

СТРОКИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Строк провадження у справах за конституційним поданням не повинен перевищувати 6 місяців.

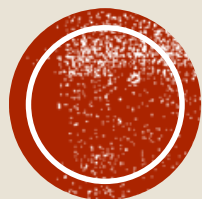
Строк конституційного провадження не може перевищувати один календарний місяць для таких справ: 1) про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України; 2) за зверненням Президента України щодо конституційності актів Кабінету Міністрів України, дія яких зупинена Главою держави відповідно до п. 15 ч. 1 ст. 106 Конституції України; 3) щодо яких Сенат, Велика палата визнали конституційне провадження невідкладним.

4. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОВОГО ПРОЦЕСУ

Закон України «Про Конституційний Суд України» вказує, що Конституційний Суд України ухвалює **рішення**, надає **висновки**, постановляє **ухвали**, видає **забезпечувальні накази**.

Рішення Суду ухвалюються Великою палатою – за результатами розгляду справ за конституційними поданнями щодо визнання акта (його окремих положень) неконституційним або офіційного тлумачення Конституції України, а також за результатами розгляду справ за конституційними скаргами у разі відмови Сенату в розгляді справи за конституційною скаргою на розсуд Великої палати; а також Сенатом – за результатами розгляду справ за конституційними скаргами.

5. АКТИ ТА ЮРИДИЧНІ ПОЗИЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

АКТИ КСУ

Висновок Суду надає Велика палата у справах щодо:

- 1) відповідності Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість;
- 2) відповідності Конституції України (конституційності) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою;
- 3) додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту;
- 4) відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України вимогам статей 157 і 158 Конституції України;
- 5) порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України;
- 6) відповідності нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим Конституції України та законам України.

5. Акти та юридичні позиції
Конституційного Суду України

АКТИ КСУ

Конституційний Суд України для вирішення питань, пов'язаних із відкриттям, відмовою у відкритті, закриттям провадження у справі, іншими процесуальними діями, клопотаннями, процедурою розгляду справ постановляє відповідні **ухвали**.

У конституційних провадженнях щодо розгляду конституційної скарги КСУ може видати **забезпечувальний наказ** про вжиття заходів щодо забезпечення конституційної скарги.

5. Акти та юридичні позиції
Конституційного Суду України

ЮРИДИЧНІ ПОЗИЦІЇ КСУ

Юридичні позиції КСУ є наслідком конституційного судочинства, результатом його з'ясування або роз'яснення, офіційної інтерпретації положень Конституції України, проведення необхідних досліджень і вивчення матеріалів справи.

Юридичні позиції можуть міститися не тільки у рішеннях, а й у висновках, та й в ухвалах про відмову у відкритті конституційного провадження у справі та про закриття конституційного провадження у справі, постановлених Сенатом чи Великою палатою (ст. 92 Закону). Слід також наголосити, що юридичні позиції КСУ можуть міститися як у резолютивній, так і мотивувальній частині рішень і висновків (ст. 92 Закону). Юридичні позиції КСУ мають однакову юридичну силу і є обов'язковими до виконання незалежно від того, в якій частині акта вони викладені. Це впливає із загальнообов'язкового характеру актів КСУ, а саме з положення ст. 1512 Конституції України про те, що рішення та висновки, ухвалені Конституційним Судом України, є обов'язковими, остаточними і не можуть бути оскаржені.

5. Акти та юридичні позиції
Конституційного Суду України

ЮРИДИЧНІ ПОЗИЦІЇ КСУ

Юридичні позиції КСУ — це інтерпретаційне уявлення (висновки) загальнообов'язкового характеру внаслідок тлумачення Конституції і виявлення судом конституційного змісту положень законів та інших нормативних актів у межах компетенції Конституційного Суду, що знімають конституційно-правову невизначеність і є правовою підставою остаточних рішень (ухвал) Конституційного Суду.

5. Акти та юридичні позиції
Конституційного Суду України

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ : ПІДРУЧНИК / [Т. М. СЛІНЬКО, Л. І. ЛЕТНЯНЧИН, Ф. В. ВЕНІСЛАВСЬКИЙ ТА ІН.]; ЗА ЗАГ. РЕД. Т. М. СЛІНЬКО. – ХАРКІВ : ПРАВО, 2020. – 592 С.

ШЕВЧУК С. ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ. ХАРКІВ: КОНСУМ, 2002. 394 С.

КОНСТИТУЦІЙНА СКАРГА У СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ: ТЕМАТИЧНИЙ ВИПУСК // ПРАВО УКРАЇНИ. – 2018. - № 12.

КОНСТИТУЦІЙНА ЮРИСДИКЦІЯ: ПІДРУЧНИК / Ю. Г. БАРАБАШ, І. І. ДАХОВА, О. П. ЄВСЕЄВ ТА ІН. / ЗА РЕД.. Ю. Г. БАРАБАША ТА А. О. СЕЛІВАНОВА. – Х.: ПРАВО, 2012. – 168 С.

БЕРЧЕНКО Г. В., ТКАЧЕНКО Є. В. ПРАВО НА ЗВЕРНЕННЯ З ІНДИВІДУАЛЬНОЮ КОНСТИТУЦІЙНОЮ СКАРГОЮ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ. ПРАВО УКРАЇНИ. 2018. № 12. С. 92-113;

СЛІНЬКО Т. М., ТКАЧЕНКО Є. В. ПРАВОВА ПРИРОДА ОКРЕМОЇ ДУМКИ СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ. БЮЛЕТЕНЬ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ. - 2011. - № 11. - С. 53-59.

ЛЕТНЯНЧИН Л.І. ДО ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ ЮРИСДИКЦІЙ СУДДІВ ПРИ ВИРІШЕННЯ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ СПОРІВ. МАТЕРІАЛИ КРУГЛОГО СТОЛУ «УКРАЇНСЬКИЙ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ У СУЧАСНОМУ ВИМІРІ». НЮУ ІМ. ЯРОСЛАВА МУДРОГО. 2019 Р. С. 79-82;

ЛЕТНЯНЧИН Л. КОНСТИТУЦІЙНА СУДОВА РЕФОРМА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ / Л. ЛЕТНЯНЧИН // ВІСНИК НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ. – 2016. – № 3. – С. 194-203.

Рекомендована література

